

BARNAFRID
LINKÖPINGS UNIVERSITET

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
kopia till: s.sof@regeringskansliet.se

Remiss: S2022/03649

Remissvar till lagrådsremiss Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende

Barnafrid, Linköpings universitet har beretts tillfälle att yttra sig över lagrådsremissen *Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende*.

Sammanfattning av synpunkter

Barnafrid tillstyrker och välkomnar det nya regelverket kring barn på skyddade boende. Tillståndsplikten kommer att kunna säkerställa likvärdigheten och kvalitén på landets skyddade boende och bildandet av en ny lag kommer att stärka barnets rättigheter till skydd, stöd och delaktighet innan placering och under placering på skyddade boende.

Barnafrid vill dock betona vikten av att i samband med lagens införande även genomföra omfattande insatser gällande *vägledning kring hur lagen ska tillämpas och implementeras i kommunernas regelverk och rutiner*. På samma sätt krävs vägledning för de rättsinstanser som är aktuella när ett barn placeras på skyddade boende.

Det är även viktigt att följa upp lagen för att säkerställa att dessa barns rättigheter tillgodoses i enlighet med de nya bestämmelserna.

Barnafrid som i grunden är positiv till tillståndsplikten och den nya lagstiftningen vill även uppmärksamma utmaningar och risker som det nya regelverket kan föra med sig

- Kvalitetssäkringen gällande införandet av tillståndsplikten bör även inkluderas av bestämda krav på att boendet är anpassat för barn. För att säkerställa barnets rätt till lek och en meningsfull fritid. Det bör även finnas krav på att personalen i boendet ska ha grundläggande kunskap i att möta barn i utsatta situationer samt kunskap om barns rättigheter.
- Införandet av tillståndsplikt och den nya lagen kräver resurstillsättning i form av ekonomisk kompensation. Placeringen av barn och unga utifrån

det nya regelverket får inte innebära en ekonomisk ansträngning för kommuners redan ansträngda budgetar.

- Det saknas idag evidensbaserade metoder för att bedöma ett barns behov av skydd i samband med våld. Personal inom förvaltningsrätt och socialtjänst har inte alltid den kunskap och kompetens som krävs för att göra en riskbedömning av barnets behov utifrån såväl skyddsaspekt som vilka konsekvenser det kan få för barnet att bevittna/utsättas för våld.
- Alla som på olika sätt kommer att vara delaktig i beslutet om att utifrån den nya lagen, placera barn på skyddade boenden, bör ha särskilda kunskaper om målgruppen och målgruppens behov. Detta gäller såväl för de professionella inom socialtjänsten som inom rättsväsendet. Detta ska även gälla för nämndemän i kammarrätten.
- För att barnet ska ges möjlighet att framföra sina åsikter och få relevant information krävs det kunskap hos personal inom förvaltningsrätt och socialtjänst kring bemötande och barns delaktighet.
- Införandet av en särskild insats för barn i skyddade boende kräver ett omfattande utvecklingsarbete för att säkerställa barnrättsperspektivet. Ett tydligt regelverk kring vistelsekommunens ansvar att ordna utbildning för barn är exempel på åtgärd som snarast måste införas, liksom tydliga direktiv kring hälsoundersökningar.
- Placering av vuxna och barn på skyddade boende innebär alltid en stor prövning och psykisk påfrestning för familjen. Skyddsaspekten måste alltid stå i fokus i såväl ett kortsiktigt som långsiktigt perspektiv. I remissinstanser lyfts därför vikten av lösa bostadsproblemet på längre sikt för den här målgruppen. Även Barnafrid ser det som viktigt. Satsningen på att höja kvalitén i skyddade boenden och ge barnet rättighet till en egen insats får inte ställas i relation till en utbyggnad av stadigvarande boende för familjer som är utsatta för våld.
- Gällande stöd och behandling vill vi särskilt belysa vikten av att ett mer långsiktigt perspektiv, då barnet vid placering i skyddat boendet kan behöva insatser skyndsamt men att dessa även behöver kombineras uppföljande stöd och behandling även efter tid i det skyddade boendet.

Särskilda synpunkter på förslag till Lag med särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende.

Barnafrid kommer att nedan redogöra för de områden i utkastet till lagrådsremissen där Barnafrid har särskilda synpunkter och/eller medskick. Barnafrid har valt att lämna synpunkterna utifrån de lagförslag och lagändringar som angetts i utkastets kapitel 2 där förslag till lagtext anges.

2 Kap. Placering i skyddat boende

1§ Förutsättningar för en placering

Om den ena vårdnadshavaren beviljas insatsen skyddat boende enligt socialtjänstlagen (2001:453) och det finns en risk för barnets säkerhet eller hälsa, får barnet placeras i boendet tillsammans med vårdnadshavaren även om samtycke från den andra vårdnadshavaren saknas. Placeringen får beslutas endast om den vårdnadshavare som barnet placeras med är vuxen och samtycker till barnets placering.

Barnafrid vill här poängtera vikten av vägledning så att kriterier för bedömning av barnets säkerhet och hälsa blir tydliga.

2§ Ansökan och beslut om placering

Beslut om ett barns placering i skyddat boende meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden. Ansökan ska innehålla en redogörelse för

1. barnets förhållanden,
2. de omständigheter som utgör grund för att barnet behöver placeras i skyddat boende enligt lagen,
3. på vilket sätt relevant information har lämnats till barnet,
4. vilket slags relevant information som har lämnats, och
5. barnets inställning.

Ansöknings- och placeringsförfarandet kommer bland annat att kräva att nya administrativa rutiner införs inom rättsväsendet och kommuners socialtjänst. Barnafrid önskar därför se garantier för att ett implementeringsarbete påbörjas skyndsamt inom de nämnda myndigheterna. För att säkerställa att införandet av lagen säkerställer barnets rättigheter krävs såväl ekonomisk kompensation för myndigheterna som kompetensutveckling för personalen.

3 kap. Omedelbar placering i skyddat boende

Barnafriad är positiv till att i akuta situationer kan det finnas en högre grad av osäkerhet i bedömningen av behovet av omedelbar placering.

Vad som ändå kan behöva förtydligas är vad som menas ”i akut situation”, ”omedelbar placering” och allvarligt våld”? För som påtalats i remissinstanserna kan det vara svårt att bedöma ett barns skyddsbehov utifrån promemorians definition av vad som är allvarligt våld.

Kan våld definieras som allvarligt utan att ha föregåtts av akut våldshändelse eller polisanmälan? Här kommer att 1) krävas vägledning vid bedömning av barnets behov av skydd och stöd 2) kunskap och kompetens hos personalen om våld, olika former av våld och konsekvenserna av att utsättas för direkt eller indirekt våld 3) kunskap om aktuell forskning kring barn till en förälder som blivit utsatt för våld.

4 kap. Bestämmelser om placering

Gällande begränsningar av umgänge och hemlighållande av vistelseort, behövs det definieras vad som kan utgöra risk för barnets säkerhet eller hälsa.

6 kap. Placeringens upphörande

2 § Beslut enligt denna lag hindrar inte beslut om

1. avvisning eller utvisning enligt utlänningslagen (2005:716),
2. utvisning enligt lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar,
3. utlämning enligt lagen (1957:668) om utlämning för brott,
4. överlämnande enligt lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder,
5. utlämning enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling,
6. utlämning enligt lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt,
7. överlämnande enligt lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen,
8. överlämnande enligt lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder, eller
9. utlämning enligt lagen (2006:615) om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone. En placering med stöd av denna lag upphör när ett beslut enligt första stycket 1–9 har verkställts.

Barnafriad ställer sig frågande till hur ett beslut som fattats om ett barns behov av skydd på ett skyddat boende kan vara underordnat beslut som fattats av annan lagstiftning såsom exempelvis utlänningslagen. Kan detta tolkas som att barnets rättigheter och rätt till skydd utifrån Barnkonventionen upphör i samband med att vårdnadshavaren/vårdnadshavarna ska utvisas, utlämnas eller överlämnas?

7 kap. Bestämmelser om handläggningen

2§ Om barnet är omedelbart placerat ska förvaltningsrätten ta upp målet till avgörande inom två veckor från den dag då ansökan om placering kom in.

Förvaltningsrätten får förlänga tiden, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

Barnafriad ser en risk i den förlängda tiden inte har någon tidsbestämmelse. Det kan innebära en risk om placeringen dröjer och inte sker skyndsamt. Genom att sätta upp ett mål om att det ska tas upp inom två veckor så krävs det ökade

resurser för att möjliggöra detta, särskilt viktigt är även att beslut genomförs kunskapsbaserat vilket sätter höga krav på professionen. Detta måste särskilt lyftas fram i en vägledning.

Offentligt biträde

10 § I mål och ärenden om placering i skyddat boende enligt 2 kap. 1 §, omedelbar placering enligt 3 kap. 1 § eller upphörande av placering enligt 6 kap. 1 § ska offentligt biträde förordnas för barnet och för vårdnadshavarna, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

Till offentligt biträde för barnet får endast den förordnas som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget. Gemensamt biträde får endast förordnas om det inte finns motstridiga intressen mellan dem som biträde ska förordnas för.

Barnafrid anser att barnet bör ha ett eget offentligt biträde även i de fall barnet och vårdnadshavaren inte har några motstridiga intressen. Vårdnadshavaren och barnet kan inledningsvis ha samma intressen men det är inte ovanligt att det förändras under en förundersökning till exempel genom att vårdnadshavaren drar tillbaka eller ändrar sin utsago. Det vore även önskvärt att varje syskon får ett eget offentligt biträde då barnens åsikter, upplevelser och behov kan skilja sig åt. Det är också viktigt utifrån den aspekten att något av barnen i familjen kan komma att dra tillbaka eller ändra sin utsago. Det underlättar också utifrån i de fall det är fråga om eventuellt barnafridsbrott då det i dessa ärenden då blir aktuellt med ett målsägandebitråde.

Särskilda synpunkter på förslag till ändringar i andra lagar

Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

III

6 kap. 1 a § Socialnämnden ska sörja för att den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp kan tas emot i ett skyddat boende

Barnafrid vill framföra att det vore önskvärt att tydliggöra barnrättsperspektivet i denna paragrafs lagtext.

Kap 7 c §9 När vård ges i ett familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende, ska det finnas en av socialnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge.

När vård ges i ett familjehem, stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende, ska det finnas en av socialnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge.

Socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål.

Barnafrid anser att det ska förtydligas att alla barn i familjen har en egen utsedd socialsekreterare. Det är också viktigt att denne socialsekreterare enbart har ansvar för barnet.

Övriga synpunkter

13 kap samt 7 kap angående IVO:s tillsyn och tillståndsplikt.

Barnafrid vill särskilt poängtera vikten av att skyddat boende gällande barn läggs till som en av boendeformerna som ska ingå i frekvenstillsynen i enlighet med SoF 3 kap 19 § och då även lägga till boendeformen i SoF 3 kap 20 §. Barns behov av ett skyddat boende som tillgodoser deras rättigheter behöver följas kontinuerligt och inte bara i tillståndsfasen samt vid eventuell egeninitierad tillsyn utifrån inkomna klagomål, tips eller lex Sarah.

IVO behöver ges ett särskilt uppdrag att följa upp hur lagstiftningen kommer att efterlevas ute i kommunerna för att säkerställa att barns behov kopplas till denna insats. Särskilt utifrån flera av de risker som Barnafrid redogjort för

under sammanfattningen. Barnafrid vill även betona vikten av att boendeformen skrivs in i frekvenstillsynen så att lagstiftningen kan följas över tid.

Gällande krav på skyddade boenden ser Barnafrid positivt på att även skyddade boenden får en egen föreskrift såsom hem för vård och boende (HVB) så att kraven kan förtydligas. Detta kommer att underlätta för de barn som placeras i skyddade boenden att få sina rättigheter tillgodosedda. Det vore önskvärt om dessa föreskrifter färdigställs och publiceras i samband med att lagen vinner laga kraft.

För Barnafrid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn

I detta ärende har Laura Korhonen centrumchef beslutat.

Linköping den 29 11 2022.

Laura Korhonen